

XI. Történelem. Életrajzok. Emlékiratok. Levelezések. Régészet. Hitregetan. XII. Földrajz. Népisme. Utazások. Térképek. XIII. Mennyiségtan. Csillagászat. Műtan. XIV. Hadtudomány. Lóisme. Sport. XV. Ipar és kereskedelem. XVI. Hazai és mezei gazdaság. Erdészet és vadászat. Állattenyésztés és állatorvostan. XVII. Költemények. XVIII. Regények, beszélyek, adomák, mesék. XIX. Színművek. Monologok. XX. Naptárak. Évkönyvek. Czim és névjegyzékek. XXI. különfélék.

Jelen rendszerében követelményeinknek ez sem felel meg, a mennyiben a bibliografia csak akkor nyújt hasznot, ha mindenki megtalálja könnyen azt, a mit keres; ha a bibliografus a legparányibb kicsiségre is szorgos gondot fordít.

A tudomány érdekében hasznos munkát végezne a magyar könyvkereskedők egylete, ha évenként megjelenő bibliografiáját oly tudományos tárgymutatóval bővitené ki, a mely speciális tárgyak szerint osztályozva a legapróbb részletezésig tájékozást nyújtana a magyar irodalom minden ágáról. *Barcza Imre.*

Bibliographie générale des inventaires imprimés. *Par Fernand de Mély et Edmund Bishop. Paris, Leroux, 1892/94.* 2 kötet.

A francia közoktatásügyi miniszterium megbízásából kiadott ezen munka a szociális életre, a kultúrtörténetre megbecsülhetetlen anyagot rejt magában. Felöleli az egyes európai országokban kiadott inventáriumok, ingóságok, ingatlanok stb. jegyzékét a legrégebb időktől egész a múlt század végéig. Megközelítő teljességgel kapjuk itt az adatokat, melyeknek összegyűjtése különben nagy fáradsággal és idővesztéssel járna. Az első kötet tisztán Franciaországot és Angoltát foglalja magában. A második kötet, melyből eddig csak az első rész jelent meg Németországot, Dániát, Skóciát, Spanyolországot, Hollandiát, Magyarországot, Irlandot, Olaszországot, Lengyelországot, Svéd-Norvégiát, Svájcot tartalmazza, végül pótlásokat ad Francia-, Angol- és Skótországhoz. A második kötet II. fele eddig még nem jelent meg, ez az előszó szerint tartalmazni fogja a részletes bevezetést. Sajnos, hogy a kiadók, szerzők stb. neveit tartalmazó index szintén még nem jelent meg, miáltal a munka használhatósága meg van egy kissé nehezítve. Az elrendezés az egyes országokon belül szigorúan korrendben történt. Az egyes országok anyaga, mint látszik, eléggé ki van aknázva, legalább a külországok anyaga ezt mutatja. Nem mondhatjuk azonban ezt a Magyarországról szóló részről. Itt mindjárt az első pillanatra látjuk, hogy a szerzők által felhasznált bibliografiai anyag nem teljes. Mert a pár német és latin nyelven megjelent munkán kívül alig egy pár magyar nyelvű munkát idéz. Legsűrűbben használja Radvánszky 1879-ben megjelent munkáját, a Századokat is ennek

idézetei után idézvé. Az azóta megjelent, a Magyar Könyvszemleében, a Történelmi Társaság és egyéb közzétett inventáriumokból mit sem ad a munka. Ebből is látható, hogy a Magyarországra vonatkozó anyag nagyon hiányos, a mi annál is feltűnőbb, mert egyes jegyzetekből azt következtethetjük, hogy a magyar nyelvet értő egyén dolgozta föl. Nem ártana, ha hazai kultúrtörténészeink egyike a kiadókval érintkezésbe lépve, egy esetleges pótlékban kiegészítené a nagyon is könnyen kipótolható hiányokat.

A. A.

Illustriertes Handbuch der Ex-libris-Kunde. Von Gustav A. Seyler. Kanzeleirath, Bibliothekar und Lector im Ministerium für Handel und Gewerbe. Berlin, S. A. Stargardt. 1895. 8-r. VIII+88. l.

Szana Tamás egyik néhány évvel ezelőtt kiadott szellemes kis dolgozatában (*A könyv régen és most. Budapest, 1888.*) az ex-libriseknek is szentel néhány sort s többek közt fölemlíti, hogy ezek ma már oly változatosságban fordulnak elő, melynél fogva Poulet-Malassis ábrákkal kísért, önálló tanulmányt írhatott róluk. Ez a tanulmány (*Ex libris français depuis leur origine jusqu'à nos jours. Paris. Roquette*) 1875-ben jelent meg, s az azóta lefolyt pár évtized az ex-libriseknek egész kis irodalmát teremtette meg. A németeknél Hildebrandt, Kissel, Otto, Warnecke. Leiningen-Westerburg gróf s mások, a svéd Carlander, francziák, mint Henri Bouchot, Hamilton. Jardère a gyűjtés és feldolgozás terén nagy munkásságot fejtettek ki. Angliában is nagyban fizik az ex-librisek tanulmányozását (Egerton Castle. W. (Griggs. Hardy.) sőt egyik fiatal tudósunk *Varjú Elemér*, a magyar ex-libris gyűjtést is megindította a Magyar Könyvszemleében megjelent, »Magyar könyvgyűjtők ex-librisei« című becses közleményével. Ezt a tevékenységet nagyban előmozdítják a német, francia és angol ex-libris-egyesületek, szakközlönyeikkel és rendszeres gyűjtésükkel.

Seyler tehát elég anyag birtokában írhatta meg az ő kis kézikönyvét. Azonban az a nagy baj, hogy erről a nagy készletről csupán a könyvéhez csatolt repertóriumban emlékszik meg, fejtegetéseiben pedig kizárólag egy-két német forrásból merít s nagyon távol van attól, hogy általános áttekintést nyújtson az ex-librisekben megnyilatkozó kis-művészet egész területéről. Arra se igen törekszik, hogy a művészeti szempontot élénkebben kiemelje, s így egyoldalúsága mellett szárazza is lesz. Már pedig szellemi háztartásunk effajta apróságaihoz nem nagyon illik a Leitfadének és Kathekismusok merev stílusa. Nagyszámú ábrái érdekesek és tanulságosak, csak hogy mondhatni kizárólag német termékekkel ismertetnek meg, pedig a szerző repertóriumában ugyan csak kíváncsivá tesz, hogy vajjon francia és olasz földön, a könyvnyed művészeteknek kipróbált képviselői ugyan mit alkottak ezen